

TESTAMENT HOLOGRAFICZNY

Ustawodawca umieścił przepisy dotyczące dziedziczenia testamentowego w Kodeksie Cywilnym z dnia 23 kwietnia 1964r (Dz.U.Nr 16, poz.93 z późn.zm.) w Księdze czwartej – Spadki, w Tytule III, art. 941 i następne.

W niniejszym artykule przedstawię ogólne informacje związane z testamentem holograficznym oraz wskażę najważniejsze elementy, które powinny znaleźć się w treści takiego testamentu.

Z dziedziczeniem testamentowym będziemy mieć do czynienia wtedy, gdy zmarły za życia postanowił wyrazić swoją wolę co do pozostawionego po sobie majątku, sporządzając na tę okoliczność (na wypadek śmierci) odpowiedni dokument w którym rozrządzi majątkiem. W dokumencie tym (nazywanym testamentem) testator powołuje do pozostawionego spadku wskazane w nim osoby.

Sam dokument jako taki aby posiadał przymiot testamentu i był jednocześnie ważnym powinien charakteryzować się odpowiednimi cechami.

Testament holograficzny dla swojej ważności musi być sporządzony wyłącznie przez spadkodawcę i to w całości pismem odręcznym. Należy mieć na uwadze, że testament jest jednostronną czynnością prawną, którą spadkodawca dokonuje na przyszłość (ex nunc) tj. na wypadek swojej śmierci. Testament powinien posiadać datę tj. dzień, miesiąc i rok, dla łatwiejszego określenia czasu jego sporządzenia. Data sporządzenia testamentu może mieć istotne znaczenie w przypadku podjęcia próby podważania jego ważności.

Niejednokrotnie jest tak, że osoby pominięte lub wydziedziczone nie zgadzają się z ujawnioną w dokumencie ostatnią wolą zmarłego. Powody mogą być rozmaite. Jako podstawę do podważenia ważności testamentu uznać można stan zdrowia testatora w chwili spisania

swojej woli. Trzeba jednak wykazać, że w chwili dokonywania wskazanej czynności prawnej testator nie miał pełnego rozeznania co do tej czynności. Udowodnienie tego faktu spoczywa na osobach podnoszących wspomnianą okoliczność. Zgodnie bowiem z art. 6 k.c. „ciężar udowodnienia faktu spoczywa na osobie, która z faktu tego wywodzi skutki prawne.”

W dalszej kolejności w dokumencie umieścić należy imię i nazwisko spisującego swoją wolę i adres zamieszkania. Następnie testator powinien wymienić kolejno wszystkie osoby, które powołuje do spadku.

Należy pamiętać, że ostatnia wola spisana w testamencie i powołanie do spadku dotyczyć może zupełnie obcych osób. Wynika to z prawnej gwarancji swobodnego dysponowania własnym majątkiem. Testator nie ma w obowiązku powoływania do spadku osób najbliższych lub osób wskazywanych. Jedną z naczelných zasad prawa spadkowego jest swoboda testowania. Ta czynność prawna dokonywana na wypadek śmierci (*mortis causa*) powinna być wolna od jakichkolwiek nacisków ze strony innych osób czynionych wobec spadkodawcy.

W testamencie spadkodawca może zamieścić informacje co do dokonanych już wcześniej darowizn na rzecz spadkobierców lub innych osób i ich wysokości. Z różnych także względów spadkodawca może ograniczyć lub nawet pozbawić któregoś z członków rodziny praw do spadku. Tutaj wskazać trzeba na możliwość skorzystania przez spadkodawcę z instytucji wydziedziczenia lub pominięcia spadkobiercy ustawowego w testamencie. Powyższe niosą różne dla spadkobiercy konsekwencje.

W pierwszym wypadku instytucja wydziedziczenia to sankcja najbardziej dotkliwa. Pozbawia ona spadkobiercę ustawowego jakichkolwiek praw do spadku. Przy tym istotne jest, że sankcją dotknięty jest wyłącznie wskazany w testamencie – wydziedziczony. Przyczyna wydziedziczenia musi zostać ujawniona w testamencie.

Co do podstaw wydziedziczenia regulacje te wskazane są w przepisach kodeksu cywilnego w art. 1008 i nast. I tak spadkobierca może w testamencie pozbawić, zstępnych, małżonka i rodziców zachowku jeżeli uprawniony do zachowku:

- 1) wbrew woli spadkodawcy postępuje uporczywie w sposób sprzeczny z zasadami współżycia społecznego;
- 2) dopuścił się względem spadkodawcy albo jednej z najbliższych mu osób umyślnego przestępstwa przeciwko życiu, zdrowiu lub wolności albo rażącej obrazy czci;
- 3) uporczywie nie dopełnia względem spadkobiercy obowiązków rodzinnych;

Jak wskazałem powyżej, sankcja wydziedziczenia powiązana jest także z pozbawieniem tej osoby prawa ubiegania się o zachówek. (o zachowku traktują art. 991 i dalsze k.c.). Co istotne wydziedziczenie spadkobiercy ustawowego toruje drogę do żądania zapłaty tegoż zachowku jego zstępnym, gdyż jak już wcześniej wskazałem karą dotknięty pozostaje wyłącznie wymieniony w testamencie spadkobierca ustawowy.

Pominięcie natomiast spadkobiercy ustawowego w testamencie skutkować będzie tylko pozbawieniem prawa do spadku ale nie wyłącza prawa żądania przez spadkobiercę wypłaty zachowku.

To rozwiązanie może zostać zastosowane przez spadkodawcę z bardzo różnych pobudek. W grę wchodzić może przekazanie w formie darowizny jakiejś rzeczy lub kwoty pieniędzy pominiętemu w testamencie spadkobiercy a kwota zachowku ma tylko ewentualnie uzupełnić roszczenie. Testator mógł świadomie ograniczyć roszczenie spadkobiercy tylko do zachowku z uwagi na jego niegodziwe zachowywanie się wobec spadkodawcy lub też z innych przyczyn znanych wyłącznie spadkodawcy. Przyczyn niewskazania spadkobiercy w testamencie spadkodawca uzasadniać nie musi.

Testament musi być opatrzony podpisem testatora umieszczonym pod treścią testamentu.

Na marginesie wskazać trzeba, że wszystko co ewentualnie zostanie dopisane pod złożonym już podpisem musi być ponownie opatrzone kolejnym podpisem oraz datą (z oczywistych względów przez spisującego testament), nawet gdy data jest tożsama z wymienioną już na górze dokumentu.

Wszystko to co zostało dopisane pod podpisem i ponownie opatrzone nowym podpisem uznawane jest jako nowy testament.

Istotną rzeczą jest, iż samo sporządzenie testamentu nie niesie za sobą skutków prawnych w postaci powstania, przeniesienia czy zniesienia prawa majątkowego, które dane rozrządzenie dotyczy. Rozrządzenie ujawnione w testamencie nie wiąże testatora, który złożył takie oświadczenie woli. W sferze majątkowej nie powstają żadne skutki prawne związane ze sporządzeniem testamentu. Oświadczenie woli ujawnione w treści testamentu nie wywołuje skutku rozporządzającego, gdyż użyty w ustawie termin „rozrządzenie” jednoznacznie wskazuje, że to oświadczenie woli wywołuje skutek prawny wyłącznie w przypadku śmierci testatora.

Dlatego też rozrządzenie testamentowe może być w każdym czasie dowolnie zmienione

lub nawet odwołane. Skutki prawne związane z rozrządzeniem testamentowym powstają dopiero z chwilą śmierci spadkodawcy. Z tą chwilą rozrządzenie wywołuje skutek rozporządzający a osoby wymienione w testamencie nabywają spadek jako spadkobiercy testamentowi.

W kolejnym artykule opiszę zagadnienie dotyczące zapisu.

Krzysztof Jankowski

radca prawny